

BULUDXAN XƏLİLOV

BƏYAZ

DOĞULAN ŞEİRLƏR

«Vektor» Nəşrlər Evi

Bakı/Azərbaycan-2014

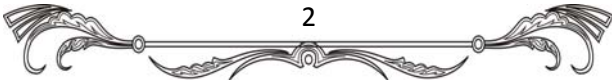

Buludxan XƏLİLOV

Redaktoru və ön sözün müəllifi:

Buludxan XƏLİLOV “Bəyaz doğulan
şeyrlər”, «Vektor» Nəşrlər evi. Bakı, 2014. 100 səh.

©«VEKTOR» BEYNƏLXALQ ELM MƏRKƏZİ, 2014.

POETİK MÜHAKİMƏ ELMİ DÜŞÜNCƏDƏ

Buludxan Xəlilov geniş yaradıcılıq diapazonuna malik, öz orijinal yaradıcılıq dəsti-xətti və mövqeyi ilə seçilən alimlərimizdəndir. Onun tədqiqat sahəsi çox genişdir. Dilçilik elminin müxtəlif sahələrində qələm çalan B.Xəlilov çoxsaylı monoqrafiya, dərslik, dərs vəsaitləri və elmi məqalələrin müəllifidir. Azərbaycan dilçiliyinin aktual nəzəri-metodoloji problemləri ilə ardıcıl və səmərəli şəkildə məşğul olsa da, dilçilik nəzəriyyəsinin və türkologiyanın müxtəlif məsələlərindən yazsa da, o, öz elmi yaradıcılıq fəaliyyətində ədəbiyyatşünaslığa, ədəbi-tənqid məsələlərinə həmişə sadıq qalmışdır. Ədəbi tənqidimizdə xüsusi

mövqeyi olan, ədəbiyyatşünaslığımızın zəngin təcrübəsini və nəzəri məsələlərini filologiyamızın müasir inkişaf səviyyəsində ümumiləşdirən, çağdaş ədəbiyyatımızın uğurlarını, inkişaf meyillərini araşdırmağa meyl edən tanınmış tədqiqatçının bu sahəyə dair dəyərli kitabları ədəbi-tənqidi fikirimizin uğurlarından biri kimi qiymətləndirilməyə layiqdir.

B.Xəlilovun araşdırmalarında ən yeni elmi konsepsiyalara bələdliklə bərabər, bu konsepsiyadan çıxış etmə keyfiyyəti bütün incəlikləri ilə üzə çıxır, müəllif söz sənətinin aktual nəzəri məsələlərini, görkəmli qələm sahiblərinin yaradıcılıq təcrübələrini, ədəbi inkişaf qanunauyğunluqlarını sərrast faktlarla ümumiləşdirməyə meyl

etməklə ədəbi-elmi fikrin metodoloji nailiyyətləri mövqeyində dayanır. Elmi yazılarında zamanın söz sənəti qarşısındakı tələbləri duyma qabiliyyəti güclü olduğu üçündür ki, bu məziyyət onun tədqiqat obyekti haqqında fikirlərinin təzəliyini təmin edir. Ədəbi faktlara münasibət yeniliyi də öz növbəsində müraciət olunan təhlil predmetinə müasirlik axtarışları mövqeyindən yanaşmağa imkanlar açır. B.Xəlilovun ümumiləşdirmə qabiliyyətinin dərinliyi, filoloji düşüncə tərzinin dəqiqliyi onu zahiri təsvirçilikdən uzaqlaşdırır. Bu keyfiyyət əlaməti elmi təhlillərdə analitik üsulu daha da gücləndirməyə xidmət edir, axtarışlarına yeni vüsət və intensivlik verir. Bunu biz onun “Elçin İsgəndərzadənin

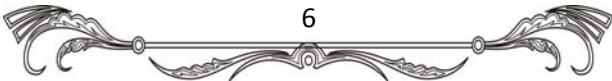

bəyaz doğulan şeirləri” adlı kitabında da bütün təfərrüatları ilə görürük.

Əsər adından da göründüyü kimi, Elçin İsgəndərzadənin şair yaradıcılığının təhlilinə həsr olunmuş, onun poeziya aləminin, poetik özünəməxsusluğunun əsas istiqamətləri diqqət mərkəzinə çəkilmişdir. E.İsgəndərzadəyə məxsus ədəbi fakt və arqumentin şərhə fonunda B.Xəlilovun tədqiqatçı şəxsiyyətinin əsas cizgiləri üzə çıxır, elmi üslub fərdiyyətinin məziyyətləri aşkarlanır.

Bəri başdan xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır ki, müəllif tərəfindən E.İsgəndərzadə poeziyasına müraciət təsadüfi deyildir. E.İsgəndərzadə şeirini araşdırmaq aktuallığı onunla şərtləndirilir ki, onun po-

eziyasının bədii-idrakı siqləti, dilinin psixoloji-semantik dərinliyi müasir şeir sənətinin qabaqcıl təcrübəsini ümumiləşdirmək üçün zəngin material verir.

B.Xəlilov E.İsgəndərzadənin şeir sənətkarlığını geniş ölçüdə təhlil predmetini bir də onunla əlaqələndirir ki, son dövrdə ümumən poeziyamızın, eləcə də ayrı-ayrı şairlərin yaradıcılığına, üslubuna, poetikasının müxtəlif problemlərinə elmi maraq artmışdır. Odur ki, Azərbaycan poeziyasını proses və inkişaf halında şərh etmək, müasir şeir sənətinin mühüm məsələlərinə aydınlıq gətirmək üçün E.İsgəndərzadənin qələm məhsullarının zənginliyi arzu olunan imkanları yaradır.

Kitabda E.İsgəndərzadənin nəzm ya-

radıcılığının ayrı-ayrı estetik problemləri, görkəmli filoloq alimlərin, tanınmış ədib və siyasi xadimlərin tədqiqat obyektində haqqındakı qənaətləri ümumiləşdirilsə də, onların hamısı vahid mövzu və konsepsiya ətrafında birləşdirilmişdir.

Xüsusi vurğulanmalıdır ki, kitab istedadlı şairin 50 illik yubileyi münasibətilə yazılmışdır və yubiley ruhu, təbrik ovqatı ilk cümlədən kitabın son səhifəsində müəllifin elmi fikir və mülahizələrini müşaiyət edir. Şairi və şeiri duymaq müəllifin təhlil üslubuna xüsusi çeviklik bəxş edir. Poetik mühakimə ilə elmiliyin vəhdəti həm ədəbi şəxsiyyətin yaradıcılıq qüdrətini, onun şeirlərinin estetik təbiətini dolğun açır, həm də müəllifin ədəbi faktları məzmun və

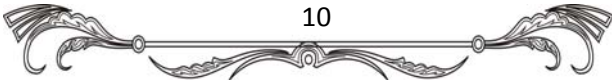
ideya, üslubi-estetik kontekstdə qiymətləndirmə üsuluna xas olan keyfiyyətləri meydana çıxarır. Məsələn, E.İsgəndərzadənin şeirlərinin təhlildən keçirildiyi əvvəlinci hissə “bəyaz” sözünün doğurduğu assosasiyaların ondan nəşət edən fikir və duyğuların mahiyyəti səciyyələndirilir. E.İsgəndərzadənin misralarında xüsusi işlənmə tezliyi ilə seçilən “bəyaz” simvollaşdırılır, həyata, dünyaya, zamana, insana və bədii sözə fəlsəfi-poetik münasibət bu sözün yozumları ilə müəllifin yaradıcılıq kəşfi səviyyəsinə yüksəlir. Maraqlıdır ki, bu söz kitabın sərlövhəsində də özünə yer tutur və sanki bütövlükdə əsərin adını şeirləşdirir.

E.İsgəndərzadənin lirikası üçün xarakterik cizgiləri, onların daşdığı ciddi

poetik mahiyyəti gerçəkliyə, insan mənəviyyatına sənətkar baxışlarının ifadəsi kimi qiymətləndirilir və göstərilir ki, E.İsgəndərzadənin şeirləri məzmununun poetik-fəlsəfi xarakterinə görə hadisələrə münasibət tərzinə görə müasirdir, bədii sözə həssaslıq əlamətidir. Obraz miqyası geniş olduğu üçün hər bir sözün fikir və emosiya tutumu müstəsna assosiasiya törətmə imkanında. Belə fikir müstəvisində müəllif E.İsgəndərzadənin bədii sözünün kodlarını açır, şairin ilhamlı poetik əməyinin bəhrələrini konkret şeir nümunələri əsasında əyaniləşdirir. “Bəyaz mələyin gecə duası”, “Pəncərə möcüzəsi”, “Yalan”, “Təzad”, “Ay baxır göy üzündən”, “Bəyaz dua”, “Qırmızı ümid”, “Xəbərdarlıq” kimi şeirlərində lirik

“mən”in-şair şəxsiyyətinin obrazı, onun mənəvi həyatının inikası, həyəcan və düşüncələr aləmi, həqiqət axtarışları diqqət mərkəzinə çəkilir, bunları şairin zaman, həyat problemlərinə tükənməz marağı, dünyanı özü üçün yenidən poetik kəşfi kimi mənalandırılır. B.Xəlilov diqqəti ona cəlb edir ki, E.İsgəndərzadənin şeirlərində, poetik kontekstdə hissi-emosional əsası fikir axtarışlarında, poetik tapıntıları təcəssüm etdirmə novatorluğundadır.

Hər bir bədii sözün kəşfinin mayasında şairin həyəcanlı və narahat könül dünyası, mürəkkəb və dramatik həyat hadisələri dayanır. Şairin fikri vətən və xalq anlayışları üzərində daha çox çırpınır ki, bu da onun lirik təfəkküründə və şeir üslubun-

da parlaq formalarda bürüzə verən bir məziyyətdir.

B.Xəlilova görə, E.İsgəndərzadənin lirikası hissi və idraki mənbələrin fəallığı ilə əlamətdardır. Poetik əhvali-ruhiyyənin emosional planda ifadəsi də bu amildən qaynaqlanır. Onun müxtəlif səciyyəyə malik mövzuları, müraciət obyektləri, vokativlər mənalı və mündəricəli poetik üsul təəssüratı formalaşdırır. Buna görə də B.Xəlilov “Türkülər”i lirik etiraflar, bədii özünüifadə vasitələri kimi təqdim edir və onu E.İsgəndərli yaradıcılığının bəzəyi kimi səciyyələndirir. “Nəsiminin, Yunus İmrənin, Qaracaoğlanın ruhu, nəfəsi bu türkülərin mayasıdır, özəyidir” qənaəti ilə E.İsgəndərzadə poeziyasının kökündə

dayanan zəngin ənənələrə işarə edir, onun poetik taleyində Azərbaycan ədəbiyyatının zəngin təcrübəsini göz önünə gətirir. Fikir-ləri predmetsiz olmasın deyə B.Xəlilov şairin şeirlərindən xarakterik fraqmentləri nümunə göstərir, nümunələrin gözəlliyini xalis mövzu amili ilə izah etmir, onları sənət və sənətkarlıq örnəyi kimi oxucunun yaddaşına həkk edir və xüsusi olaraq vurğulayır ki, yüksək peşəkarlıq bu əbədi mövzulara məxsusi çalarlar əlavə edir.

B.Xəlilovun fikrincə, E.İsgəndərza-dənin şeirlərində vətən obrazı, Qarabağ, Şuşa və s. zəngin poetik təfərrüatlarla canlandırılmışdır. Şeirlərin parlaq, tərəvətli və emosional obrazlar silsiləsi məhdudluq bilmir, “ölkədən, ölkəyə, diyardan-diyara

keçir, yaxın və uzaq ellərin, məmləkətin özündən qaynaqlanır”. Dünyanın müxtəlif guşələrində şairin mövzusuna çevrilir. Bu, şairin duyğu və düşüncələrinin dünyəvi mahiyyətindən irəli gəlir. Burada da oxucuya təmkinli müraciət üsulu, müfəssəl intellektuallıq lirik formanın, lirik düşüncənin atributlarından biri kimi özünü büruzə verir. Fərqli coğrafi kordinatlar obrazlı mənalandırmanın səciyyəvi formalarından birinə çevrilir.

B.Xəlilov müəyyən edir ki, “Ebrülər” silsilə şeirləri, onun forma və üslubi tərəvəti çağdaş şeirimizdə tapıntıdır. Burada E.İsgəndərzadənin fikir və emosiya aləminin açılışı zəngin dramatism bu lirik əsərlərin aparıcı istiqamətidir. Ciddi lirik

mühit “İkiliklər” üçün də səciyyəvidir. Yığcamlıq, lakonik ifadə tərz, sözün ifadə etdiyi anlayışla məna arasında daxili bağlılığı belə bir fikrə haqq qazandırır ki, E.İsgəndərzadə poetik sözə hakim olan qüdrətli sənətkardır.

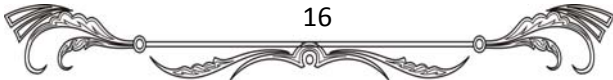
Belə bir fikir də xüsusi vurğulanır ki, E.İsgəndərzadənin şeir dili təbii və səmimidir. O, ümumxalq danışığı dilinin zənginliyinə və rəngarəngliyinə istinad etməklə öz daxili duyğularını, düşüncələrini böyük sənətkarlıqla əks etdirmişdir. B.Xəlilov şairin dilini mühüm estetik akt kimi, mündəricənin parlaq bədii ifadəsi kimi izah edir və göstərir ki, dil vahidlərindən, bədii təsvir və ifadə vasitələrindən, sözün poetik imkanlarından məharətlə istifa-

də üsullarına görə E.İsgəndərzadə fərdi yaradıcılıq üslubuna malik olan söz sənətkarıdır. E.İsgəndərzadə poeziyasının dil-üslub cizgilərinin uğurlu tərəfləri haqqında təsəvvürləri dolğunlaşdıran B.Xəlilov ayrı-ayrı şeirlərin nümunəsində poetik qavrayışın əlvan və özünəməxsus təzahür formalarını müəyyənləşdirir.

B.Xəlilov E.İsgəndərzadəni həm də epik şeirlər müəllifi kimi təqdim edir. Kitabın “Elçin İsgəndərzadənin poema yaradıcılığı” hissəsində təhlilə cəlb olunan poemaların form-üslub özünəməxsusluğu nəzərə çatdırılır. O da diqqətdən yayınmır ki, bütövlükdə E.İsgəndərzadənin poemaları üçün güclü vətəndaşlıq hissi xarakterikdir, onlarda poetik hərarət yüksək dərəcə-

dədir. Çünki “Elçin İsgəndərzadənin poemalarının mövzusu konkret olaraq görkəmli şəxsiyyətlərlə bağlıdır. O şəxsiyyətlər ki, onları Elçin İsgəndərzadə şəxsən tanımış, görmüş, fəaliyyətinə dərindən bələd olmuşdur”. Şairin poetik qavrayışında bu şəxsiyyətlər sanki konkret şəxs hüdudlarını aşıb ümumbəşəri miqyas kəsb edirlər. Adil Mirseyid, , Səttar Bəhlulzadə, Pikasso, Van Qoq, Salvador Dali, Qoyya, Lorca, Toğrul Nərimanbəyov, Xudu Məmmədov, Şahmar Əkbərzadə, Hüseyn Cavid, Mikayıl Müşfiq və s. şəxsiyyətlərin həyatı, ideali, həyat fəlsəfəsi haqqında təsəvvürlərimiz zənginləşir.

Tarixin uzaq və yaxın səhifələrini canlandıran qəhrəmanların parlaq obrazla-

rını onların əməllərinin, arzularının, yaradıcılıqlarının təsviri ilə qavrayırıq. Bu obrazlar poemalarda yeni lirik nəfəs qazanır. Onlar rəmzlər, obrazlar kimi yüksəldikcə oxucuya fəlsəfi fikir aşılayır.

B.Xəlilov şairin şəxsən tanıdığı şəxsiyyətlərə həsr olunmuş poemalar barədə dərin və professional mühakimələr yürüdür, konkret münasibət bildirir və geniş estetik anlayışlar prizmasından mənalandırır. O, belə hesab edir ki, E.İsgəndərzadə tərəfindən yaxın məhəbbət və ehtiram hissi qələmə alınmışdır. Ehtiram və hörmətin bütün şiddətini öz ürəyində yaşadan müəllif öz səmimi duyğularını ümumbəşəri səviyyəyə qaldıra bilmişdir. Çünki bunlar boğazdan yuxarı patetikadan, yalançı pafos və

ritorikadan uzaqdır. Söz uyarlığı, deyim aydınlığı və forma oynaqlığı yaradılan insan obrazlarını yüksək bədii mündəricə ilə təravətləndirir. Buradakı lirizm insan qəlbinə sirayət edici məzmunla yoğrulmuşdur. Odur ki, bu poemalarda canlandırılan yüksək pafosla, dəqiq bədii ştrixlərlə rəsm edilən şəxsiyyətlərin nüfuz dairəsi və qüdrəti romantik incəliklə oxucuya çatdırılır. Konkret bir şəxsə həsr olunmuş poemada təsvir predmeti həyatın canlı bir faktına çevrilir. Hərərətli təəssürat ürəklərə işıqlı duyğu gətirir və bütün hallarda estetik zövqü itiləşdirir.

“Elçin İsgəndərzadə yaradıcılığının zirvəsinə uğurla gedən şairdir” – deyən B.Xəlilov poema yaradıcılığının inkişaf

mərhələlərindən söz açır, şairin poetik təfəkkürü, ifadə potensialı haqqında professional mühakimə yüküdür, onun vətəndaşlıq qayəsinə, ictimai pafosunun geniş diapazonuna, sosial həyəcanlarına, fəal həyat mövqeyinə, fikir dünyasına aydınlıq gətirmişdir.

Kitaba daxil olan “Elçin İsgəndərzadənin həyat və sənət yolu” tənqidçi-alim Vaqif Yusiflinin “Elçin İsgəndərzadə-50” kitabına ön sözüdür. Burada həmçinin E.İsgəndərzadənin çətin sınaqlardan keçmiş bədii sənət yolları, ədəbiyyata gəlişi, ədəbi mühit, M.Araz kimi bədii söz cəngavərindən gördüyü qayğı və mənəvi dəstəyin təfərrüatları da nəzərə çarpdırılır. Görkəmli şair M.Arazın ədəbi təsiri, “Türkülər”lə

R.Rzanın “Rənglər” şeir silsiləsi arasındakı tipoloji qarşılaşdırmalar, bədii təsvir və ifadə vasitələrindəki oxşarlıqlar, sərbəst şeirdə qazandığı uğurlara münasibət və s. məsələlərdən də danışılır, yüksək bədii keyfiyyət kəsb edən əsərləri haqqında tanınmış mütəxəssis rəyi təqdir olunur. B.Vahabzadə, Anar, Rauf Dektaş, İhsan Doğramaçı, Muxtar Şahanov, Əlibaba Hacızadə, Şahmar Əkbərzadə, Arif Əmrahoğlu, Çingiz Əlioğlu, Nizami Cəfərov, Mevlut Kaplan və digər görkəmli şəxsiyyətlərin fikir və mülahizələri E.İsgəndərzadənin güclü intellekt sahibi, istedadlı elm adamı, həmişə hərəkətdə, axtarışda, fəal təfəkkür və poetik düşüncələr aləmində olan şair obrazının parlaq cizgilə-

rini canlandırır.

Burada B.Xəlilov V.Yusiflinin E.İsgəndərzadə yaradıcılığı ilə bağlı təəssürratlarını bölüşür, onun ədəbi fəaliyyətinə, sənətkarlıq qüdrətinə, üslubi özünəməxsusluğuna, bədii tapıntılarına və imkanlarına diqqəti cəlb edir. E.İsgəndərzadə bədii sözünün doğurduğu əks-səda, şairin mövzu aləmi, üslub fərdiyyəti, sənətkar yetkinliyi-bir sözlə, yaradıcılıqla istedadının ən ümdə cəhətləri qabarıq formada işıqlandırılmışdır.

*Məhərrəm Hüseynov,
filologiya elmləri doktoru*

ELÇİN İSGƏNDƏRZADƏNİN BƏYAZ DOĞULAN ŞEİRLƏRİ

Dünyaya yeni nə gəlicə, yeni nə doğulursa, bəyaz doğulur. Bəyaz doğulmaq ümumi keyfiyyətdir, dünyada bəyaz qalmaq fərdir. Ya bəyaz qalmağa qoymurlar, ya da hər şeyi yola verə - verə bəyazlığı itirirlər. Axırda iş o yerə çatır ki, bəyazlıq əlçatmaz bir zirvəyə çevrilir.

Bəyazlıq dünyaya gələn hər bir insan üçün ümumi keyfiyyət olduğu üçün

bəyazlıqdan uzaqlaşanların da bəyazlıq istəyi yolunda burnunun ucu göynəyir. Bəyazlığını itirənlər belə, tək – tənha qaldıqda, dünyanın gəliş – gedişini fikirləşəndə bəyazlıq qarşısında ram olurlar. İnsan övladı öz ilkini, əzəlini ömrü boyu axtarır. İlkinliyin təməlində həm də bəyazlıq olduğundan onun barəsində də düşünməli olur.

Bəyazlıq təmizliyin simvolu olduğundan onda rahatlıq, sakitlik var. Rahatlıq, sakitlik isə hər bir insanın istəyidir. Geniş mənada dünyamızı rahat və

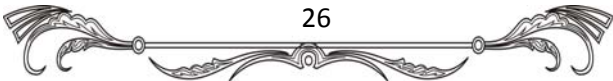

sakit, dinc və əmin - amanlıqda görmək istəyirik. Nə qədər dəyişsək də, nə qədər dəyişdirsələr də, bu istəklə ömrü boyu yaşayırıq. Dəyişməyən və dəyişdirilməsi mümkün olmayan bəyaz ruhlu adamlar da var. Onlar şairlərdir. Onların ruhu dümağ, bəmbəyaz, ağappaqdır. Buradan boylanır onlar dünyaya. Buradan baxır onlar həyata, cəmiyyətə, insanlara. Burada, məhz bu zirvədə oturlar onlar. Şairlərin oturduğu zirvədə onlardan başqa kim ola bilər?! Bu zirvədə oturanlardan biri də, zirvədə öz yeri olanlardan biri də Elçin İsgəndərzadədir.

O, dünyaya boylanmağı “Pəncərə möcüzəsi” hesab etdi. Və “Bəyaz mələyin gecə duası”nı yazdı. Öz lirik “mən”ini bəyaz mələyə oxşatdı və onun dili ilə dualarını söylədi. Onun lirik “mən”i gah gecədən gündüzə çıxdı, gah buluddan aydınlığa boyladı, gah ayla, ulduzla danışdı. Yenə də “Pəncərə möcüzəsi”nə düşdü. Elçin İsgəndərzadə yaradıcılığının “Pəncərə möcüzəsi” XX əsrin 80-ci illərinin sonundan başlayır. O, 80-ci illərin sonundan başlayaraq “Pəncərə möcüzəsi”nin sehrinə daldı, bu dalğınlıq

onu uzun bir yolla haralara aparmadı?! İndi də həmin dalğınlıqla uzun – uzadı yolu gedir, gözü tez – tez yol çəksə də, axtardığı ayrılığa qovuşmağı, istədiyi istəklərə çatmağı gözləyir. Və yazır:

Haqqın dərgahına gətirib pənah,

Xeyrə səcdə etdim,

yapmadan günah

Həqiqətdi “La İlahə İləllah”

Mənim bəxt ulduzum

doğacaq bir gün.

“Mənim bəxt ulduzum doğacaq bir gün” deyən şair neçə illərdir ki, yuxusunu qatır, düşünür, daşınır, bütün dünyanın ləzzətini gözündə öldürür, didərginlərin nəğməsini oxuyur, Qarabağ harayını çəkir, bir əlini ürəyinin üstünə qoyub o biri əli ilə qələminə güc verir, qanından, canından, damarından və ruhundan süzülüb gələn şeirlərini yazır. Nədən yazsa da, necə yazsa da, “Pəncərə möcüzəsi” onu tərk etmir. Nə qədər ki pəncərə var, yağış suları onu döyəcəyəcək, lap insan alnını soyuq şüşəyə dirəyib taleyində olan gileyləri göz

yaşları ilə şüşəyə axıdacaq. Yağış da müntəzəm yağmayacaq, göz yaşları da şüşəyə müntəzəm tökülməyəcək, ancaq pəncərənin bu möcüzəsi əbədi olacaq. Əslində həm də şairlər başqalarından bu incə tapıntılarına görə fərqlənirlər. Elçin İsgəndərzadə kimi.

Elçin İsgəndərzadə üçün bu böyüklükdə Dünya, Yer kürəsi öz mahiyyəti etibarını ilə kiçik bir model olaraq elə “Pəncərə möcüzəsi”dir. Özü demişkən:

Arada

bir pəncərə sərhəddi var...

Şüşənin o üzündə

içimizi titrədə - titrədə

büllur kimi bir incə

yaz yağışı damcılayır...

Alnını soyuq şüşəyə dirəyib

Taleyindən gileyli

bir cüt qız gözü ağlar...

Yağış yağar,

qız baxar.

Fələk yolları bağlar...

Elçin İsgəndərzadə bağlanmış yolları açmaq üçün bütün vasitələrə əl atan şairdir. O, bəxtinə, yığvalına diz çökmür, əksinə yollar axtarır ki, bəxt ulduzunu hansı yolla sayrışan etmək olar, yaxud zülmətli gecələri necə işıqlı gündüzlərə çevirmək olar, ya da ki ana yurdumuzun dərdinə necə məlhəm qoymaq olar. Elçin İsgəndərzadə təpədən dırnağa qədər Vətənlə, millətin qayğı və problemləri ilə, hər bir insanın problem və qayğıları ilə nəfəs alan şairdir. Bu nəfəs almaq ona imkan verir ki, vətənin və millətin dərdini içindən keçirtsin,

ürəyində yoğursun və beyni vasitəsi ilə poetik dilə gətirsin. Belə olmasa, o, havalana bilər. Dərd insanı havalandırır, dəli edir. Şairlərin poetik dili onların yaxşı mənada havalanmasından qaynaqlanır. Bu mənada Elçin İsgəndərzadənin “Yalan”, “Təzad”, “Ay baxır göy üzündən”, “Bəyaz dua”, “Bu gün”, “Qırmızı ümid”, “Xəbərdarlıq” və s. şeirləri lirik “mən”in havalanmış poetik düşüncəsinin həqiqət kodudur. Əsl şeir əslində koddur. Həyatın, məişətin, düşüncə tərzinin, tərcümeyi – halın, yaddaşın və s.-nin kodudur. O kod

bir sözə, ifadəyə və cümləyə çevrilə bilər. O kod bütöv bir mətnə çevrilə bilər. O kod kiçik və böyük olmasından asılı olmayaraq bir şeirin adı ola bilər. O kod bir hekayənin, povestin, romanın adı ola bilər. O adın – kodun altında çox şey gizlənə bilər, çox şey ehtiva oluna bilər. Bu mənada Elçin İsgəndərzadənin şeirlərinin hər birinin kodu var. O kodu açmaq üçün onun şeirlərini oxumaq lazımdır. Oxuduqca şeirlərinin kodu açılır, şeirlərin kodu açıldıqca Elçin İsgəndərzadənin özünün şair kimi kodu açılır. Bu kod vasitəsilə lirik

“mən”in daxili aləmini, mənəvi dünyasını, duyğularını, istək və arzularını, ürək çırpıntılarını görmək olur.

Elçin İsgəndərzadənin lirik “mən”inin kodunda Vətən aparıcı mövqedədir. O yazır:

Dilim qabar oldu –

Vətən deməkdən...

Balam doğulduğu kəndi

Soruşur hər gün məndən.

Elçin İsgəndərzadənin lirik “mən”inin kodu onun şeirlərində fəlsəfi eyhamla

doludur, özü də dopdolu. Bu fəlsəfə çoxlarının bildiyi fəlsəfə olsa da, çoxlarının ifadə etmək, poetik formaya sala bilməmək fəlsəfəsidir. Elçin İsgəndərzadə onu çoxları kimi bilir, ancaq çoxlarından fərqli olaraq bilməklə kifayətlənmir, bildiklərini poetik ölçüyə salır, ifadə edir, bununla da başqalarının hisslərinə toxunur və başqalarını düşündürür. Məsələn:

Birinin ayağı yoxdu,

o birinin ayaqqabısı...

hanı bu dünyanın qapısı –

çixıb gedim!

Yaxud:

Ata, ata, ay ata,

söylə görüm

heç çixıbmı qarşına?

Dünyanın şəklin çəkirəm,

bilmirəm,

papaq qoyummu başına?!

Elçin İsgəndərzadə həmişə axtarışdadır. Onun lirik “mən”inin bir kodu da axtarışdır. O axtarır, ancaq nəyi axtarır,

kimi axtarır? O axtarır, ancaq harda axtarır, necə axtarır? Elçin İsgəndərzadənin axtarışları təbii tələbata çevrilmiş, onun beyninə, qəlbinə hakim kəsilərək onu narahat edən sonuna gedib çıxmaq istədiyi axtarışlardır.

O, ilkinliyi axtarır:

*Doğuluş yaranışın əvvəlidi,
Ölüm hər ikisindən əvvəl idi.*

O, şəhidliyini axtarır:

*Yalvarışım yox əcələ,
Qıyma şair qərib ölə.*

*Məni də bir şəhid elə -
Ölümümü orda yetir.*

Onun Tanrıya deyəcəkləri və ondan umacaqları çoxdur. Bunun naminə Tanrının dərgahına gedən yolları axtarır, yorulmur, bezmir, usanmır, axtarır, hey axtarır:

*Alo, alo, ulu Tanrım,
Yenə qövr elədi yaram.
Bilirsənmi, bilmirsənmi,
Hələ bu dünyada varam.*

*Göy üzündə yaz buludu,
Telefonda d- u- d, d- u- d, d-u-d!..*

Elçin İsgəndərzadənin lirik “mən”inin kodu dünyanın hər üzünə bələddir, dünyanın hər üzünü görübdür. Bu dünyada naşı deyildir. Neçə dəfə bu dünyaya gəlmiş, bu dünyadan kəsib getmiş, bu dünyadakıların halını bilmək üçün dünyaya yenidən qayıtmış ruhların cəm olduğu lirik “mən”dir. Bunu mövzusu, təsir gücü bir – birindən fərqli olan “Qəbirlə çiçək arası”, “Rəqs edən qız”, “Gecə kafesində”,

“Sənin rüyaların”, “Bir şöhrətpərəst nadana”, “Tanrının gözü üstümüzdədir”, “Şəhid toyu”, “Kəpənək ömrü” və s. şeirlər bir daha təsdiq edir. “Ömür tablosu”, “Avtoportret – 40” şeirləri bu baxımdan daha xarakterikdir. “Ömür tablosu”nda oxuyuruq:

*Mən bu gözəl dünyanın
nəşəsini, qəmini,
sevgisini, ölmünü,
cənnətini,
cəhənnəmini,*

*bir şair kimi görüb gəldim
dərgahına Allahım.*

“Avtoportret – 40” şeirində başqa bir yolla eyni həyatın, talenin yaşanacağına işarə olunur. 40 yaşına qədərki “ümid, həsrət, sevdə, qürbət, nalə, fəqan, yurdsuzluq, göz yaşı” və 40 yaşındakı seçim, daha doğrusu, alın taleyi:

*Qırx qapılı dünyanın
otuz doqquzundan keçdim.
Qırxıncı qapıdayam –*

yenə bu taleyi seçdim...

Elçin İsgəndərzadənin lirik “mən”inin kodunda poetik dilin imkanları genişdir. Bu imkanlardan istifadə edərək lirik “mən” sözdən və onun mənə yükündən düzgün istifadə edərək yeni – yeni poetik ifadələri poeziyamız üçün kəşf edir. Məsələn:

*Bircə damcı qanı qalmamış
yaralı döyüşçü,
o qədər
qansız düşmən qanı “içmişdi” ki,
qansızlıqdan ölmədi.*

Yaxud:

Bu nədir, Allah,

Havadan da qan damır.

Başqa bir misal:

Pəncərədən süzülən Ay işığı

Qürbət və ölüm rəngində.

Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığında “Türkülər” xüsusi yer tutur. “Türkülər” onun yaradıcılığının bəzəyidir, qaşdır. Nəsiminin, Yunus İmrənin, Qaracaoğlanın ruhu, nəfəsi bu türkülərin mayasıdır, özəyidir. Onun “türküləri”nin mövzusu

çeşidli və rəngarəngdir. O, gördüyü hər şeyə, diqqətini cəlb edən hər şeyə türkü qoşur. Vətən onun üçün nə qədər əzizdirsə, Vətənə mənsub olanlar da o qədər əzizdir, doğmadır. Ona görə də onun türkülərində qeyd olunduğu kimi, hər şeydən—yağmurdan, tənhalıqdan, Qobustandan, rüyadan, bənövşədən, sevdadan, gecədən, yovşandan, vüsaldan, çiçəkdən, arzudan, ovqatdan, yaşıl ırmaqdan, savaştan, didərgindən, vətəndən bəhs olunur. Belə bir üslubda və janrda şeir yazmaq Elçin İsgəndərzadənin çağdaş poeziyamızda

yaratdığı yaradıcılıq yeniliyidir, yaradıcılığında əldə etdiyi nailiyyətdir. Azərbaycan ədəbiyyatının təcrübəsindən, keçdiyi yolların tarixi taleyindən çıxış edərək qətiyyətlə deyə bilərik ki, adətən türkülər xalqın ruhuna, istəyinə daha yaxın olmaqla sevilir. Hətta bəzən onlar xalq mahnıları səviyyəsinə yüksələ bilirlər. Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığındakı “türkülər” də belədir. İnsanın ruhuna yaxın, qəlbinə hakim kəsilən, dilinin əzbərinə çevrilən, hər şeydən əvvəl, insana məlhəm ola biləcək türkülər.

*Qoy ulduzlar tökülsün
Gecənin ətəyindən.
Yalnız səni dilədim
Mən sevda mələyindən...*

Yaxud:

*Ay işığı yağır göydən
ilmə - ilmə, naxış – naxış
Könlüm, dünyayla savaşı,
könlüm, özünənən barışı.*

Başqa bir misal:

*İki gözüm – iki çeşmə axacaq,
Anaların ahı dağlar yıxacaq,
Qoca dünya hələ taxtlar yıxacaq
Son nəğməmiz oxunmayıb, qu quşu.*

Elçin İsgəndərzadənin “türkülləri”ndə bir əqidə sahibinin, Vətənə bağlı insanın, əsl vətəndaşın ürək çırpıntıları dil açır, haray çəkir.

Qaldır döyüş bayrağını,

*Hayqır zəfər sorağını,
Ölsəm, Şuşa torpağını
Tökün, gözümə - gözümə.*

Elçin İsgəndərzadənin şeirlərinin mövzusu yalnız Vətənlə məhdudlaşmır, yalnız bir çərçivənin içində qalmır, ölkədən – ölkəyə, diyardan – diyara keçir, yaxın və uzaq ellərin, məmləkətlərin özündən qaynaqlanır. Onun şeirləri İstanbuldan, Atatürk Anıt məzarından, Tokatdan, Qazi Osman məqbərəsindən, Əli Rza Məscidindən, Buxarestdən, Qara dənizdən,

Nevadan, Fələstindən, Trabzondan, Parisdən və digər yerlərdən xəbər verir. O, dünyanın harasında olmasından asılı olmayaraq heç nəyə biganə qalmır, heç nəyə nə olsun demir. Əksinə, diqqətini cəlb edən hər nə varsa, onun şeirlərinin mövzusunə çevrilir, onun şeirlərinin qəhrəmanı olur, onun şeirlərinin aparıcı mövzusu olur. Çox istərdik ki, bu qəbildən olan şeirlər dünyanın müxtəlif dillərinə tərcümə olunsun. Ona görə ki, bu tərcümədə oxucu Elçin İsgəndərzadənin mənəvi dünyasının zənginliyini, dünyəvi

bir şair ürəyinə malik olduğunu, dünyanı tanıdığını görə bilər. Oxucu görə bilər ki, belə şairlər insanın problemlərini, məmləkətlərin qayğılarını milli çərçivədən çıxararaq dünyəvi mahiyyətdə təqdim edir. Onun “Röyalar şəhəri İstanbul”, “Atatürk Anıt məzarında”, “Salam Tokat”, “Əli Rza Məscidi”, “Buxarestin qızları”, “Buxarestdə yağış”, “Nevanın sahili”, “Trabzon”, “Parisdə gecələr” və s. şeirləri dünyanın bir mənzərəsinin, daha doğrusu, mənzərələrinin və görüşlərinin təqdimatı baxımından oxucuda zövq formalaşdıran

poetik nümunələrdir.

Elçin İsgəndərzadə şeirlərinin bir qisminin ilham pərisi “Ebrülər” deyilən bir formada məkan salır. Bu məkandan qanadlanıb uçar, qonduğu məkanların havasına, təbiətinə qoşqular qoşur. Belə bir üslub və forma çağdaş şeirimizdə bir tapıntıdır. Bu tapıntının müəllifi isə Elçin İsgəndərzadədir. Qeyd edək ki, “Tokat ebrüsü”, “Qırmızı ebrü”, “Ömür ebrüsü”, “Cənnət ebrüsü”, “Naxışlı ebrü”, “Qürbət ebrüsü”, “Ayrılıq ebrüsü”, “Gəncə ebrüsü” və s. ən yaxşı nümunələrdir. Bunların

içərisində poetik etalon olan misralar da şairin nailiyyəti, uğurudur. Məsələn:

*Ürəkdə iki dilək,
çiynimdə iki mələk...*

Yaxud:

*Sən bəyaz mələyimsən
həm də gözəl cəlladım.*

Yaxud:

*Ağ duvaqlı buludlar
durnalara əmanət.*

Başqa misal:

Yovşanlı çöllərimiz

ceyranlara əmanət

Ləpəli göllərimiz

sonalara əmanət.

Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığında “İkiliklər” xüsusi yer tutur. Adətən şeir bütün artıqlıqlardan, pıntiliklərdən təmizlənmiş ədəbi – bədii materialdır. “İkiliklər” isə təmizdən də təmizdir. Bulaq suyu kimi dupduru, tərtemizdir. Heç bir artıq sözü, ifadəsi yoxdur. O qədər təmizdir ki, yeni yaranacaq şeirlərin özləri belə

onlarla nəfəs alır. Bəlkə də onlar atalar sözüne bərabərdir. Bu bərabərlik “ikiliklər”in təmizliyi, ifadə etdiyi mənanın dürüstlüyü ilə bağlıdır.

*Alnında Tanrının əli –
Sevdaların ən gözəli.*

Başqa misal:

*Bir sevdə var ürəkdə,
Bir güllə var tüfəngdə.*

Yaxud:

*Yazılmamış şeirlər –
Könüldə gizlənən sirlər.*

Başqa birisi:

*Mənim ömür əlifbamda, bilirsən,
“A” – dan öncə, gülüm,
sən, sən gəlirsən...*

Yaradıcılıq arzu və məqsəd deyildir.
Ancaq yaradıcılıq zamanı arzular səslənir,

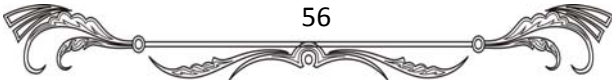

Buludxan XƏLİLOV

məqsədə doğru ürəkləri fəth edən poetik fikirlər söylənir. Bu yolda 50 yaşlı Elçin İsgəndərzadəyə yeni – yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

02.09.2014-cü il

ELÇİN İSGƏNDƏRZADƏNİN POEMA YARADICILIĞI

Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığı cıralı bir yaradıcılıqdır. Burada, təbii ki, istedad və təcrübə öz sözünü deyir. O, istedadının və təcrübəsinin dinamikasını düzgün qura bilir. Ona görə də lirik janrdan epik janra keçir, bununla da, yaradıcılığının

inkişafını, inkişaf səviyyəsini göstərir. Epik janrda yazdığı mənzum poemalar təsdiq edir ki, Elçin İsgəndərzadə lirik janrın çərçivəsinə sığmır, istedad və yaradıcılıq qabiliyyəti onu daha iri janra aparır və bu janrda o, qələm çalır.

Elçin İsgəndərzadənin poemalarının mövzusu konkret olaraq görkəmli şəxsiyyətlərlə bağlıdır. O şəxsiyyətlər ki, onları Elçin İsgəndərzadə şəxsən tanımış, görmüş, fəaliyyətlərinə dərinlən bələd olmuşdur. Onların hər birindəki qeyri-adiliklər Elçin İsgəndərzadənin diqqətindən

yayınmamışdır. Burada Elçin İsgəndərzadənin bir qədərbilənliyi də var. Belə ki, o, yazdığı poemalarda görkəmli şəxsiyyətlərdən qədərbilənliklə bəhs edir. Onların fəaliyyətini poemalarında əks etdirir.

Elçin İsgəndərzadənin poemalarının qəhrəmanı kimdir? Adil Mirseyid, Səttar Bəhlulzadə, Rikasso, Van Qoq, Salvador Dali, Qoyya, Lorca, Toğrul Nərimanbəyov, Xudu Məmmədov, Şahmar Əkbərzadə, Hüseyn Cavid, Məmməd Araz və s.

Elçin İsgəndərzadə həyat və

fəaliyyəti ilə tarixə çevrilmişləri ədəbiyyatın da mövzusuna gətirir. Onları ədəbiyyatda yaşadır, onlara ədəbiyyatın vətəndaşlıq pasportunu verir. Hər insanın xarakteri və kimliyi olduğu kimi, hər rəngin özünəməxsusluğu olduğu kimi, hər ilin özünəməxsus günləri olduğu kimi, hər günün özünəməxsus anları olduğu kimi Elçin İsgəndərzadənin poema qəhrəmanlarının da özünəməxsus bədii portretləri var. Məsələn, “Adil Mirseyidin göyərçinləri” poemasında Adil Mirseyidin bədii portreti belədir:

*İlahi, günahımız nə,
bir şair qorxur bu gün
bir göyərçin gözlərindən.
Özü burdadı indi,
Ruhu uçar qürbətdə.
Ürəyini göyərçinlərə yedirdən
bir şair olmalıdı
bu gözəl məmləkətdə.*

Elçin İsgəndərzadə yazdığı poemalardakı qəhrəmanları yalnız hissini təsiri ilə vəsf etmir. O, qəhrəmanlarını öyrənir, keçdikləri həyat yolunu,

əməllərindəki uğurlarını, fəaliyyətlərindəki xeyirxahlıqlarını məhz bir İnsanşünas kimi tədqiq edir. Bəlkə də onun bu tədqiqatının uğurlu olmasında alimliyi köməyinə çatır. Hətta “Səttar Bəhlulzadə nağılı” poemasında Səttarın rəsmlərinin hər birini bir poema hesab edir və onun ədəbi – bədii portreti haqqında qurduğu süjetləri oxucuya təqdim edir. Məsələn:

Səttar bir əsər çəkib –

“Kəpəzin göz yaşları...”

Yaz gəlincə gül açar

Dağların qara daşları.

Bu dağların buludları

durna lələyi kimi,

xınalı axşamları

badam çiçəyi kimi.

Elçin İsgəndərzadə poema qəhrəmanlarının öz sahələrində hansı zirvədə olduğunu dəqiq bilir. Zirvədəki sənət özəlliklərinə də həssaslıqla yanaşır. Məsələn, Rikasso kimdir? O, “Rikasso və Minotavr” poemasında yazır:

*Sən dünyanı gördüyün kimi deyil
düşündüyün kimi çəkərdin
Sən ağ kətanda
Ümid toxumları əkərdin.
Rikasso, mən də bu dünyanı
düşündüyüm kimi
görmək istəyirəm.*

Elçin İsgəndərzadə poema
qəhrəmanlarının hər birinin
yaratıcılığındakı bir məqamı zirvə götürür
və onu poemasının adında səsləndirir.
Məsələn, “Van Qoqun günəbaxanları”

poemasında yazır:

Günəbaxan görəndə

Van Qoq düşür yadıma.

Elçin İsgəndərzadə bir eşq adamıdır. Onun eşqindən hər kəsə və hər şeyə pay çatır. Odur ki, o, “Eşq” poemasında bir daha təsdiq edir ki, harda olmasından, hansı məkanda yaşamasından asılı olmayaraq ürəyi eşqlə çırpınır. Eşq onun qəlbinin uvertürası, Peterburq prelüdü, Sofiya sonatası, Bişkek balladası, Qaracaoğlan, Yunus Əmrə havası, İspan

flamenkosu, Varşava valsı, Təbriz təranələri, Şum şikəstəsi, Daşkənd dəştisidir.

Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığında poema yaradıcılığı XX əsrin 90-cı illərindən başlayır. Onun poema yaradıcılığını üç mərhələyə ayırmaq olar: 1990-cı illər, 2000-ci illər, 2000-ci illərdən sonrakı mərhələ.

1990-cı illər mərhələsində o, “Adil Mirseyidin göyərçinləri (1999 – cu il), 2000-ci illərdə “Rəssamın pəncərəsi” (2000-ci il), “Səttar Bəhlulzadə nağılı”

(2001-ci il), “Pikasso və Minotavr” (2001-ci il), “Van Qoqun günəbaxanları” (2002-ci il), “Salvador Dali üçün Madriqal” (2002-ci il), “Qoyya” (2002-ci il), “Lorka və Siyah ay” (2003-cü il), “Üfüqdə qırmızı günəş” (2003-cü il), “Rəssam və mələk” (2003-cü il), 2000-ci illərdən sonra “Bu qala bizim qala” (2011-ci il), “Turan savaşıçısının nəğmələri” (2011-ci il), “Şahmar şikəstəsi” (2011-ci il), “Adil Mirseyidin palitrası” (2011-ci il), “Mavi mərmərə” (2011-ci il), “Oğlum Əliyə dualar” (2011-ci il), “Eşq” (2011-ci il), “Cavid cihati” (2013-cü il), “Məmməd

Araz qayası” (2014-cü il) poemalarını yazır.

Elçin İsgəndərzadənin poemaları təsdiq edir ki, o, yaradıcılığının zirvəsinə uğurla gedən şairdir. Bitib-tükənməyən mövzular hələ onu gözləyir. Elçin İsgəndərzadə 50 yaşında daha qaynar və enerjilidir. Qaynar və enerjili olduğu qədər də təcrübəlidir. Bunlar isə yaradıcılığın irəliləməsindən, yüksəlişindən xəbər verir. Gözümüzün qabağında Elçin İsgəndərzadənin sonu görünməyən yaradıcılığının yeni mərhələsini açır.

Bunların hamısı oxucu üçün, ədəbiyyatı sevənlər üçündür. Elçin İsgəndərzadə üçün yaradıcılıq mərhələsi dayanıb nəfəs almaqdır. Həm də bu fürsətdən istifadə edərək keçdiyi yollara qısa da olsa, nəzər salmaqdır. Axı yaradıcı adamlar üçün hər an keçdiyi yola nəzər salmaq fürsəti olmur. Bu mənada Elçin İsgəndərzadə yaradıcılığının fürsət mərhələsini yaşayır və yazır. Ona bu yolda yeni - yeni yaradıcılıq uğurları arzulayır, qələmin uğurlu olsun deyirik.

03.09.2014-cü il

Buludxan XƏLİLOV

**ELÇİN İSGƏNDƏRZADƏNİN
HƏYAT VƏ SƏNƏT YOLU**

*(Vaqif Yusiflinin “Elçin İsgəndərzadə-50”
kitabına ön söz)*

Yaxşı deyiblər ki, kitab oxumayanlar üçün hələ kitab yazılmayıbdır. Onlar üçün nə yazsan, nədən yazsan, necə yazsan oxumayacaqlar. Oxuyanlar üçün saysız-

hesabsız kitablar yazılmışdır. Onları bütün ömrün boyu oxusan da, qurtarmır, bitmir. Bu kitab da oxuyanlar üçün yazılmış kitabdır. Kitabı sevən, ona qəlbən bağlı olan, kitabdən öyrənmək istəyində olanlar bu kitabdən şair, publisist, tərcüməçi, nasir, texnika elmləri doktoru, professor Elçin İsgəndərzadənin həyat və sənət yolunu – bir daha kimliyini öyrənəcəklər. Öyrənmək hər zaman lazımdır. Belələri kamilləşir, müdrikləşir, ətrafdakıların, geniş mənada cəmiyyətin gözündə böyüyürlər.

Yazılan kitabların mövzuları elə-belə

seçilmir. Mövzunun özü seçildiyindən, fərqləndiyindən həmin mövzu istənilən bir kitabın obyektinə çevrilir. Elm adamlarından, şairlərdən, yazıçılardan, tərcüməçilərdən, publisistlərdən, nəşirlərdən bir sözlə, ziyalılardan yazılan kitablar da belədir. Hər ziyalıdan kitab yazılmır, hər ziyalı kitabın mövzusuna, obyektinə çevrilə bilmir. Bu mənada kitab mövzusu, kitab obyektini olmaq haqqını qazanmışlardan biri də Elçin İsgəndərzadədir. Filologiya üzrə elmlər doktoru, tanınmış tənqidçi Vaqif Yusiflinin

bu kitabının obyektı, mövzusu Elçin İsgəndərzadədir. Elçin İsgəndərzadənin həyat və fəaliyyəti çoxsahəli və çoxşaxəlidir. Ancaq bu kitabda ondan texnika elmləri doktoru, professor, çoxlu elmi əsərlərin və kəşflərin müəllifi kimi deyil, şair kimi bəhs olunur. Onun alın taleyi, alın yazısı olan şairliyindən söhbət açılır. Kitabdakı başlıqlar altında Elçin İsgəndərzadə poeziyasının imkanları çərçivəsində onun lirik “mən” i açılır, bir növ poeziyadakı taleyi, bəlkə də həyat yolu, keçdiyi yaradıcılıq mərhələləri təhlil

olunur. Oxucuya 50 yaşlı Elçin İsgəndərzadənin çağdaş poeziyamızdakı mövqeyi təqdim olunur. Təqdim olunur deyirəm, ona görə ki, istənilən bir poetik nümunəni və onun müəllifini təqdim etmək vacib şərtidir. Yəni təqdimatdan çox şey asılıdır. Belə ki, hər bir poetik nümunə də, onun müəllifi də haqqı çatan səviyyədə təqdim olunmalıdır. Bu mənada Elçin İsgəndərzadə haqqı çatan səviyyədə təqdim olunur. Buna həm də bir ədəbiyyatşünas – tənqidçi kimi Vaqif Yusiflinin qabiliyyəti imkan verir. O, kitabda elə məqamları

qabardır, aktuallaşdırır ki, həmin məqamlar Elçin İsgəndərzadənin şairliyini və poeziyasının özünəməxsusluğunu səciyyələndirə bilir.

Kitabda “Üçüncü görüş” başlığı altında Vaqif Yusifli qeyd edir ki, Elçin İsgəndərzadənin birinci kitabından (“Yaşamaq dərsi”) deyil, üçüncü kitabından başlamaq istəyirəm. Ona görə ki, Elçinin üçüncü kitabı onun “Ədəbiyyata inamlı addımlarla gəlişindən xəbər verdi”. Belə ki, Xalq şairi Məmməd Araz onun kitabına “İstedaddan xəbər verən misraların

işığı” adlı bir müqəddimə yazdı. Vaqif Yusifli həmin müqəddiməni öz kitabının “böyük epigrafi” hesab edərək olduğu kimi verir. Oxucu bunu oxuduqda Məmməd Arazın hissiyyatını, qədirbilənliyini, gəncliyə diqqət və qayğı ilə yanaşdığını, ən başlıcası Elçin haqqında ilk xeyir-duanı verdiyini, dəyərli söz dediyinin şahidi olacaqdır. Təkcə bunu? Yox! Həm də Elçin İsgəndərzadənin çağdaş poeziyamızdakı qiymətini verir. Bu qiymətə Elçin İsgəndərzadənin poetik ilham mayasının Allah vergisi olması,

sözün qədir-qiymətini bildiyi, poetik istedadının cilalandığı, qələminin bülövləndiyi, etimadı doğrultduğu, Vətənə, torpağa bağlılıq, şeirlərindəki nikbin və kədərli notların ürək çırpıntılarında, ürək yanğısından yaranması və s. daxildir. Vaqif Yusifli çox haqlı olaraq yazır ki, Elçin İsgəndərzadənin əsasən 90-cı illərdə yazdığı şeirlər onun poetik axtarışlarının səmərəli olduğundan, poetik səmtinin düzgün müəyyənləşməsindən xəbər verir. Elçin İsgəndərzadənin “Qələmim, əlim, ürəyim”, “Qaçqınım”, “Ağlayır uşaq”,

“Bənövşən baş qaldıracaq”, “Ömrümdən səkkiz il”, “Yollara”, “Möcüzəymiş, möcüzə”, “Ana”, “Qayıtmaz, ana” və s. şeirləri vasitəsilə Vaqif Yusifli onun “Müqəddəs görüş” kitabının bütün poetik aləmini açır. Bununla da Elçin İsgəndərzadənin lirik “mən” i barədə konkret fikirlər söyləyir. Onun şeirlərində həqiqətə bağlılığı, insanın arzu və diləklə yaşamasını, hədəfi düzgün vurmasını, məhəbbətin qüdrətini, müqəddəsliyini, ülviliyini tərənnüm etməsini, yaşamağa və sevməyə inamla yanaşmasını və s.

məsələləri əsas motivlər kimi xarakterizə edir.

Kitabda “Pəncərə möcüzəsi” başlığı altında Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığındakı “pəncərə möcüzəsi” açılır. O “Pəncərə möcüzəsi” ki şair həyata, dünyaya cəmiyyətə, insanlara öz pəncərəsindən boylanır. Aydın olur ki, Elçin İsgəndərzadənin şeirlərinin bir qismi “Pəncərə möcüzəsi”ndə toplanmışdır. Buradakı şeirləri vətənpərvərlik və romantik duyğulardan qanadlanır. Və sərbəst vəzndə yazılmış şeirlərlə yanaşı,

heca vəznində yazılmış qoşmalar, gəraylılar forma müxtəlifliyi kimi “Pəncərə möcüzəsi”ni bəzəyir.

Vaqif Yusifli “Pəncərə möcüzəsi” başlığı altında Elçin İsgəndərzadənin “Pəncərə möcüzəsi” kitabında toplanmış şeirlərini səciyyələndirir. “Vətən türküsü”, “Savaş türküsü”, “Didərgin nəğməsi”, “Qəbirlə çiçək arısı”, “Qürbət havası” və s. şeirlərdə məna və məzmun dolğunluğu, obraz yaratmaq və bədii təzadlardan istifadə qabiliyyəti, gerçək aləmə münasibətdə mövqe aydınlığı – bütün

bunların hamısı Elçin İsgəndərzadənin Vaqif Yusifli qeyd etdiyi kimi: “...bir şair kimi böyük poeziya meydanında ilk imtahanı oldu və bu imtahandan o, alnıaçıq, üzüağ çıxdı”.

Vaqif Yusifli kitabdakı başlıqları məntiqi və inandırıcı seçir. Məsələn, “Dönüş” başlığı. Burada Elçin İsgəndərzadənin keçən əsrin 90-cı illərindən sonra yaradıcılığında yeni bir mərhələnin – dönüş mərhələsinin yaranması əsas götürülür. Onun yaradıcılığındakı dönüş mərhələsinin

poetik səviyyəsi, poetik keyfiyyətləri üzə çıxarılır. Əlbəttə Vaqif Yusiflinin bu cür yanaşma tərzini Elçin İsgəndərzadənin poeziyasının yeniliklərini, orijinal cəhətlərini bir daha ümumiləşmiş şəkildə oxucuya çatdırır. Bunlar nələrdir? Məsələn, mövzunu şeirlərində dolğun ifadə etmək qabiliyyəti, sözə, ifadəyə dirilik, poetik dirilik vermək qabiliyyəti, yəni poetik obrazlarla düşünmək qabiliyyəti. Bu, gəlişi gözəl olan fikir deyil. Faktlara söykənən fikirdir. Belə ki, Vaqif Yusifli Elçin İsgəndərzadənin 23 türkü yazmasını

(“Ürəyimin sevda türküləri”, “Yağmur türkü”, “Bənövşə türkü”, “Qürbət türkü”, “Ölüm türkü”, “Vətən türkü” və s.) və bu türklərin hər birinin öz məzmunu olmasını Rəsul Rzanın “Rənglər” silsiləsi ilə müqayisə edir. Belə bir qənaətə gəlir ki, Rəsul Rzanın “Rənglər” silsiləsi bu türklərin yaranmasında öz təsirini göstərir. Vaqif Yusifli yazır: “Doğrudur, Rəsul Rza öz silsiləsində rənglərin fəlsəfəsini açır. Elçin İsgəndərzadə isə hər bir söz açdığı əşyanın, yaxud sözün onun qəlbində oyatdığı

təəssüratları ifadə edir. Rəsul Rzanın silsiləsi ilə “Türküləri” birləşdirən də assosiasiyaya meyldir”.

Vaqif Yusifli Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığında dönüş mərhələsinin bir cəhətini də sözlərin, ifadələrin yaratdığı bədii təsvir vasitələri, söz ehtiyatının zənginləşməsi ilə bağlayır. Doğrudan da, əsil şair sözlərin, ifadələrin bədii, poetik imkanlarını üzə çıxarmağı, eyni zamanda gerçəkliyi əks etdirən sözlərdən yerində, məqamında düzgün istifadə etməyi bacarmalıdır. Açıq qeyd edək ki, Elçin

İsgəndərzadənin yaradıcılığından verilmiş bu qəbildən olan bədii təsvir vasitələri qəlbə yol tapandır: “bəyaz mələyin gecə duası”, “alça çiçəkli gecə”, “qürbət hücrəsi”, “bir bulud hüzn”, “bir yarpaq nisgil”, “ayrılıq çiçəkləri”, “bəyaz dua”, “qara rüzgar” və s. Bir sözlə, “Elçin İsgəndərzadə sözü, ifadəni yerində məqamında işlədən şairdir”. Bu fikrini əsaslandıran Vaqif Yusifli Elçin İsgəndərzadə yaradıcılığında dönüş mərhələsinin digər özəlliklərini də oxucuya çatdırır. Sərbəst şeirin gözəl nümunələrini

yarada bilməsini, silsilə poemalarında aşış-
daşan poetik istedadının gücü, tərcüməçi
kimi fəaliyyəti.

İstənilən bir yaradıcı adamın
yaradıcılığındakı dönüş mərhələsinin
özelliklərini xarakterizə etmək üçün onun
yaradıcılığını dərindən tədqiq etmək,
öyrənmək lazımdır. Bu işin öhdəsindən
necə gəlməyin səviyyəsi barədə öz sözünü
mütəxəssislər, geniş mənada oxucular deyə
bilər. Qətiyyətlə demək olar ki, Vaqif
Yusifli də qarşıya qoyduğu məqsədə nail
olmuş, cəfakeşlik tələb edən bu işin

öhdəsindən gəlmişdir.

Kitabda “Qürbət hücrəsində” Elçin İsgəndərzadənin xarici ölkələrdəki beynəlxalq elmi konfranslarda, simpoziumlarda, ədəbi – mədəni tədbirlərdə, tanınmış ictimai-siyasi xadimlər və sənət adamları ilə görüşlərində göstərdiyi fəaliyyət öz əksini tapır. Onun dünyanın 75 ölkəsindəki fəaliyyəti Azərbaycan ziyalisının təəssübkeşliyi üzərində qurulubdur.

Vaqif Yusifli Elçin İsgəndərzadənin uzaq-uzaq ölkələrdəki fəaliyyətini – daha

çox bir şair kimi fəaliyyətini sözün həqiqi mənasında yaxşı xarakterizə edir. Xarici ölkələrdə də onun şair narahatlığını və narahatlıqdan doğan hissləri, hisslərin, məhz təmiz hisslərin nəticəsi olan poetik nümunələri konkret şeirlər əsasında izah edir. “Məmləkət”, “Vaqif Səmədoğluna” şeirləri, “Bu qala bizim qala” poemaları bu qəbildəndir.

Vaqif Yusifli kitabda “Məmməd Araz qayası” adlı bir başlıqda Məmməd Arazın poeziyasındakı silinməz misraları, unudulmaz misraları böyük hörmət və

ehtiramla əks etdirir. Əslində bu böyük sənətkarın poeziyasındakı qəliblənmiş misraların verilməsini təsadüfi saymaq olmaz ki, Məmməd Arazın XX əsr Azərbaycan poeziyasının korifeylərindən biri olması işin bir tərəfi, ikinci tərəfi isə onun Elçin İsgəndərzadəyə xeyir-dua verməsidir, ona vaxtında uğurlu yol diləməsidir. Elçin İsgəndərzadə poeziyası həm də daha çox Məmməd Arazın bu misralarından su içir, enerji alır, güc tapır: “Azərbaycan deyiləndə ayağa dur ki, Füzulinin ürəyinə toxuna bilər”, “Səndən

ötən mənə dəydi, Məndən ötən sənə dəydi. Məndən, səndən ötən zərbə, Vətən, Vətən, sənə dəydi”, “Ayağa dur, Azərbaycan!”, “Gedir yal davası, sümük davası...”, “Bu get-gəllər bazarına dəvədi dünya...”, “Dağlara qar düşdü, elə qəmginəm...” və s. Kitabda Elçin İsgəndərzadə həm də bir sevda şairi kimi dəyərləndirilir. “Sevda şairi” başlığında onun eşq, məhəbbət haqqında olan poetik duyğuları real bədii detallarla izah olunur. “Eşq” poemasından gətirilən nümunələr, inanırıq ki, oxucuda eşq haqqında böyük təəssürat yaradacaqdır.

Kitabda Elçin İsgəndərzadə haqqında deyilənlər də özünə yer alır. “Elçin İsgəndərzadə haqqında deyilən fikirlərdən, yazılan məqalələrdən sətirlər” başlığı altında türk dünyasının çox dəyərli aydınlarının, qələm adamlarının fikirlərini oxuyuruq. Bunların hər biri dəyərli fikirlər kimi Elçin İsgəndərzadəni bir şair kimi xarakterizə edir, fərdi keyfiyyətlərini üzə çıxarır. Məsələn, Çingiz Aytmatovun, Bəxtiyar Vahabzadənin, Anarın, Rauf Dektaşın, İhsan Doğramaçının, Muxtar Şahanovun, Əlibala Hacızadənin, Şahmar

Əkbərzadənin, Arif Əmrahoğlunun, Çingiz Əlioğlunun, Nizami Cəfərovun, Mevlut Kaplanın və digərlərinin fikirləri Elçin İsgəndərzadənin poeziyasının qapısını döyür, içəri daxil olur, xoş sözlərini deyir.

Vaqif Yusifli kitabda “Elçin İsgəndərzadə ilə baş-başa, göz-gözə” başlığı altında şəxsən özünün onunla apardığı müsahibəni – söhbəti verir. Bu da oxucu üçün maraqlıdır. Maraqlıdır, ona görə ki, burada Elçin İsgəndərzadənin həyat yolu, şeirə, sənətə bağlılığı, görkəmli şairlər barədə fikirləri, “VEKTOR” –

Nəşrlər Evini necə təsis etməsi və s. məsələlər verilir.

Kitabın sonunda – “Elçin İsgəndərzadə haqqında daha iki məqalə” başlığı altında Vaqif Yusiflinin “Pəncərə möcüzəsi, şeirin sirri – sehri” və “Bu, Elçin İsgəndərzadədir...” məqalələri bir daha Elçin İsgəndərzadənin şair kimi xidmətlərindən, poeziyasının imkan və özəlliklərindən danışılır.

İnanırıq ki, “Elçin İsgəndərzadə - 50” kitabı oxucuların qəlbini isidən, duyğu və düşüncələrini təmizləyən, ovqatlarını

Buludxan XƏLİLOV

xoşhal edən kitablar cərgəsində olacaqdır.

Əziz dostum Elçin İsgəndərzadəyə
isə “əlli yaş ömrün ekvator xəttidir”
deyənlərin fikrinə şərik olmaqla yeni - yeni
yaradıcılıq uğurları, cansağlığı arzulayıram.

20.08.2014-cü il

“BƏYAZ DOĞULAN ŞEİRLƏR”

Buludxan XƏLİLOV
“BƏYAZ DOĞULAN ŞEİRLƏR”

Çapa imzalanmış: 10.11 14

Kağız formatı: 60x84 1/16

Həcmi: 8,5 ç.v.; Sifariş: 601; Sayı: 500

Buludxan XƏLİLOV

«VEKTOR» NƏŞRLƏR EVİ

Ünvan: AZ1018. Bakı şəh, Zığ yolu, 20 q

tel: (+99470) 3007000; (+99412) 4471404

faks: (+99412) 4796003

e-mail: isgenderzadeh@rambler.ru

www.vektor.az

